

LAURA GRIMM: ET KJEMPENDE MENNESKE

Av Cathrine Felix

**At kvinner glimrer med sitt fravær i filosofihistorien, betyr ikke at alle filosofer opp igjen-
nom tidene har vært menn. Nyere tids forskning har gjenopplaget mange betydelige kvin-
nelige tenkere som har vært utelatt fra den mannlige redigerte kanon. Laura Grimm, den før-
ste kvinnen med magistergrad i filosofi i Norge, produserte spennende bidrag til tolkningen
av Platons dialoger, og var sammen med Arne Næss sentral i «Oslokretsen». Det er på tide å
hente henne frem fra gjemselen.**

Hvis vi mener at vi bør undersøke det vi ikke vet, så blir vi bedre, mandigere, og mindre late enn om vi mener at vi hverken er i stand til å finne eller trenger å undersøke det vi ikke har kunnskap om. (Sokrates, i Platons *Menon*)

Ironi skrev hun om, Laura Grimm, den første kvinnen som tok magistergraden i filosofi i Norge. Norske kvinners filosofiske faghistorie begynner med henne og hennes avhandling fra 1941 om oppfatninger av ironi fra Aristoteles og frem til moderne tid.¹ Grimm forble riktignok også den eneste representanten for denne faghistorien i lang tid. For selv om kvinner i Norge hadde adgang til embeter fra 1938, skulle det ta om lag tretti år før neste kvinne tok magistergrad i filosofi. Hun er dermed en spennende skikkelse i norsk filosofi, og fortjener å bli hentet frem fra gjemselen.

Grimm ble tidlig aktiv i studiemiljøet ved universitetet. Hun hadde gresk som mellomfag, og allerede som student arbeidet hun som privatlærer og veileder i gresk for teologistudenter. Grimm underviste også ved Studentersamfundets Friundervisning og arbeidet som lærer i gresk filosofi ved Krigsskolen. Under arbeidet med leksikonet *Kringla Heimsins* var hun både redaksjonssekretær og medarbeider i filosofi.

Etter at Grimm fullførte magistergraden sin i filosofi i 1941, fungerte hun som hjelpelærer og sensor i filosofi og logikk på forberedende prøver i filosofi. Fra 1945 var det Grimm som hadde ansvaret for eksamensavviklingen i emnet når Arne Næss, som ellers hadde dette ansvaret, var bortreist. I 1960 ble hun lektor i filosofi. I 1966 ble hun førstelektor.

Det burde fremgå av ovennevnte meritter at Laura Grimm hadde en lang karriere i det filosofiske fagmiljøet i Norge. Faktisk gikk hun av for aldersgrensen så sent som i 1976 – med andre ord foregikk hele Grimms yrkesaktive liv innenfor det norske universitetsmiljøet.

Laura Grimm har imidlertid også gjort seg bemerket utenfor landegrensene med boken *Definition in Plato's*

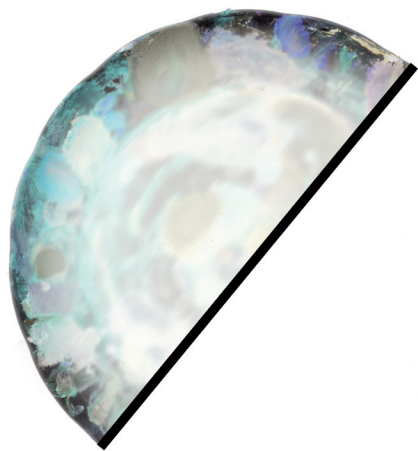
Meno: An Inquiry in the Light of Logic and Semantics into the Kind of Definition intended by Socrates when he asks 'What is virtue?' (1962). Her drøfter Grimm hvilken type definisjon Sokrates har i tankene når dyd defineres som viten i dialogen *Menon*. Er det snakk om en deskriptiv eller normativ definisjon? Er det rett og slett en blanding av en nominal- og realdefinisjon? Er det slik at «dyd er viten» og «dyd kan læres» regnes som ekvivalente? I en anmeldelse av boken skriver Sanford G. Etheridge: «[H]er approach is frankly that of a modern logician» (1963:83). Senere i teksten konstaterer anmelderen at «Miss Grimm is evidently a pupil of Arne Naess» (1963:83). Hvorvidt nevnte anmelder betrakter påvirkningen fra Næss som noe positivt, eller snarere som en kilde til frustrasjon, er uklart. Uansett: Grimm inngikk ikke i noe direkte samarbeid med Næss, men hans skrifter hadde stor påvirkning på hennes arbeider. Dette gjaldt især Næss' begrepsanalyse. Det skal nevnes at påvirkningen ikke bare gikk den ene veien.

De to hadde faktisk gjensidig nytte av hverandre – Grimm utfylte Næss' kunnskaper i gresk filosofi, og i tillegg leste og kommenterte hun flere av tekstene hans før utgivelse.

Definition in Plato's Meno fikk en del oppmerksomhet. En rekke kommentatorer og anmeldere vurderte og kritiserte Grimms tekst, blant dem professor og Platonfortolker Egil A. Wyller (han hadde for øvrig på dette tidspunktet tittelen «Dr.»), i artikkelen «Definition and hypothesis in Plato's *Meno* (I)» i *Inquiry* (1964). Denne kommentaren munnet ut i et svar fra Grimm i samme nummer, «Definition and hypothesis in Plato's *Meno* (II)» (1964), der hun forsvarer sitt tolkningsarbeid mot misforståelser:

My inquiry was into the kind of definition Plato's Socrates asks for in the *Meno*, and I explicitly warned against assuming that what was found here could also be said to apply to Plato's dialogues generally. (Grimm 1964:227)

Grimm ble ansett for å være tilknyttet den såkalte «Osloskolen» med Næss i spissen

Fordi kommentarer og kritikk av Grimms prosjekt også indirekte rammet Arne Næss' virke og metode, blant annet siden Grimm ble ansett for å være tilknyttet den såkalte «Osloskolen» med Næss i spissen, kastet også Næss seg inn i denne debatten. Han publiserte derfor «Definition and hypothesis in Plato's *Meno* (III)», hvor han blant annet skriver:

Theories that Plato's Socrates was looking for this or that kind of definition are always wide open to the objection that they build on anachronisms. The elaborate doctrines of definition we have come to employ this century contain and presuppose distinctions we cannot safely assume Socrates ever used. Considering what 'we' in our time treat as definitions in our manuals of logic, semantics and methodology, it is reasonable to ask: 'Did Socrates ever look for definition' and answer: 'Not as far as we know' ... [I]t remains of considerable interest to those who are intrigued both by Plato's dialogues considered as separate text-units and by theories of definition, to ask, *if* certain questions raised by Socrates were questions of definition (in senses elaborated today), which kinds of definition would they exemplify? (Næss 1964:231)

Lignende diskusjoner omkring hvordan filosofi bør bedrives på best mulig måte, lever som kjent i beste velgående

«Hun var et kjempende menneske», sa Arne Næss om Laura Grimm.

den dag i dag. Nøyaktig hvordan filosofer bør forholde seg til antikke tekster, blir neppe avgjort med det første, om noensinne. Det er uansett spennende å lese av historiens forløp at vår første kvinne med magister i filosofi, deltok aktivt i denne debatten, og til og med var drivkraften bak deler av den.

Den som vil hente frem Grimm fra glemmeboken, kan for eksempel ta utgangspunkt i BIBSYS. Et søk der viser at Laura Grimms verk om definisjon i *Menon* fortsatt er tilgjengelig. Boken er også tilgjengelig for lån i andre lands biblioteker, for eksempel i Sverige. I tillegg har Universitetsbiblioteket i Oslo Laura Grimms

tekst «Hvorledes studentene definerer 'kommunist'» fra 1948, samt hennes «On the Application of the Concept of Precision» (trykket i *Synthese*) fra 1940.

Som pensjonist var Laura Grimm fortsatt aktiv skribent: I 1983 utgav Thorleif Dahls Kulturbibliotek på Aschehoug forlag en oversettelse av Erasmus Roterodamus' *Fortrolige samtaler*, med etterord av Grimm. Hennes far, Einar Grimm, hadde gjort selve oversettelsen. I sin presentasjon av Laura Grimm funderer Else Wiestad (1995) på om faren faktisk kan ha bidratt til Grimms interesse for klassisk litteratur. Interessen for gresk filosofi, derimot, har hun selv fremhevet at hun fikk via forelesningene til professor Anathon Aall.

Selv holdt Laura Grimm forelesninger om blant annet Platons dialoger. Tematikken spente vidt fra dialogen *Charmides* til begrepsanalyse i *Menon* og viten i *Theaitetos*. Hele veien var Grimm bevisst på å opprettholde en kritisk innstilling til verkene og temaene hun behandlet. Også her var hun inspirert av Arne Næss' vektlegging av logisk analyse.

Verkene og temaene Grimm spesialiserte seg på, er fortsatt aktuelle i dag, og forskere finner stadig nye innfallsvinkler, eller gjenoppdager gamle. For eksempel fikk Sokrates' eksempel med «veien til Larissa»² fra *Menon* (97a–c) fornyet interesse da den amerikanske filosofen Jonathan Kvanvig (f.eks. 2010) brakte det inn i debatten omkring distinksjonen mellom sanne (eller riktige) oppfatninger (*true beliefs*) og kunnskap. Spørsmålet Kvanvig belyser i denne sammenheng, er: Hvorfor er kunnskap mer verdifull enn sanne oppfatninger? Altså er hans prosjekt et annet enn Grimms. Mitt poeng med å nevne Kvanvigs innfallsvinkel er å påpeke at analyse av begrepene og definisjonene i *Menon* er like aktuelt i dag som på Grimms tid. Derfor kan det være av interesse å hente frem de tekstene Grimm i sin tid skrev om temaet.

Den som ønsker å gå videre med Laura Grimms virke og forfatterskap, kommer ikke utenom kilden til hennes inspirasjon. Et naturlig utgangspunkt i så måte ville være

Platons *Menon*, nylig utgitt på norsk av Vidarforlaget i Håvard Løkkes oversettelse. For å sitere sistnevnte: «*Menon* er i det hele tatt et skattkammer av spørsmål og argumenter som har vært med på å forme vår filosofiske tradisjon» (Løkke 2005:9). *Menon* var helt klart med på å forme Laura Grimms filosofiske karriere. Dermed inngår også hun i den lange rekken med tenkere som har latt seg inspirere av dette verket til Platon.

«Hun var et kjempende menneske», sa Arne Næss om Laura Grimm på en tilstelning for filosofer i 1994 (se Wiestad 1995). Som nevnt tidligere tok det omlag tretti år før neste kvinne etter Grimm tok magistergraden i filosofi i Norge. På spørsmål fra Wiestad om hun opplevde det som vanskelig å være den eneste kvinnen i et akademisk miljø, svarte hun som følger: «Jeg oppfattet det ikke som noe spesielt å være kvinne innenfor fagmiljøet. Vi synes alle å oppfatte hverandre som likeverdige» (Wiestad 1995:7). Og på spørsmål om hun i ettertid ønsket at noe skulle ha vært annerledes, sa Grimm: «Når jeg ser tilbake, skulle jeg gjerne hatt mer tid til å forske. Undervisningen tok meget av min tid» (Wiestad 1995:7). Fremfor å bite seg fast i kjønnsstatistikken og det faktum at hun var alene kvinne i det mannsdominerte filosofimiljøet i mange tiår, bekymret Laura Grimm seg i ettertid for det samme som så mange filosofer: Det blir så altfor lite tid til forskning.

Hvorvidt Laura Grimms filosofi hadde vært mer allment kjent dersom hun faktisk hadde fått mer tid til forskning, er umulig å vite i dag. Gitt at filosofi også i dag, det vil si i år 2013, fortsatt er et sterkt mannsdominert fagfelt, later det unektelig til at Elin Svenneby har et godt poeng når hun skriver:

Vi antar at filosofifaget kan bringe oss til innsikt om hva intellektuell frihet, selvbestemmelse og autonomi generelt er. Men dette generelle har gjerne vist seg å ha mannlige kjønnsmerker. (Svenneby 1999:5–6)

Til tross for at Laura Grimm selv ikke betraktet det som problematisk å være eneste universitetsansatte kvinne i det fagfilosofiske miljøet, er det like fullt et faktum at hun var alene om å være kvinne med magistergrad i filosofi i nesten tretti år, hvilket kan være en indikator på at andre hadde et divergerende syn. Dette munner ut i et opplagt spørsmål: Hvorfor var det ikke flere kvinner som valgte å studere til magister i filosofi? Sistnevnte er et spørsmål som er åpent for diskusjon. Et annet tema dreier seg om Laura Grimms egen filosofi: Hvorfor har den falt i glemmeboken? Uansett hvilket syn man måtte ha på disse spørsmålene, kan det å ta dem opp være fruktbart for filosofimiljøet generelt.

Som Tove Pettersen nylig har påpekt: «I den filosofiske

kanon glimrer kvinnene med sitt fravær – til tross for at de har filosofert siden antikken» (Pettersen 2011:15–16). Dette gjelder unektelig også kvinner i norsk filosofisk kanon. Kan og vil vi som tilhører filosofimiljøet, gjøre en innsats for hente dem frem fra gjemselen?

Videre lesning

I arbeidet med denne teksten har jeg dratt sterke vekslere på en tekst som også fortjener å tas frem fra gjemselen: Else Wiestads artikkel «Kvinnene i norsk filosofi – var de der?». Jeg anbefaler teksten som videre lesning for alle som vil vite mer om de første kvinnene i norsk filosofi. En annen bok som kan være av interesse, men som ikke handler om kvinner i norsk filosofi, er Torill Mois *Hva er en kvinne? Kjønn og kropp i feministisk filosofi*. Jeg anbefaler også nettstedet for filosofi og idéhistorie *Salongens* diskusjon omkring temaet kvinner og filosofi: salongen.no/-/bulletin/show/655187_kvinner-og-filosofi.³

NOTER

¹ Det bør nevnes at den første norske kvinnen som tok doktorgraden i filosofi, var Ingerid Blanca Juell Dal (1895–1985). Hun fikk sin grad ved universitetet i Hamburg i 1925, og tok noen år senere enda en doktorgrad, denne gang innen språkvitenskap. I 1939 ble hun ansatt som professor i germansk filologi ved universitetet i Oslo.

² Avsnittet i *Menon* om veien til Larissa er som følger: «*Sokrates*: ... Hvis en som vet veien til Larissa ... går den og leder andre, så vil han lede på en riktig og bra måte. Ikke sant? *Menon*: Jo visst. *Sokrates*: Men hva om noen har en riktig oppfatning om hvilken vei det er, selv om han ikke har gått den og ikke vet veien? Vil ikke også han lede på riktig måte? *Menon*: Jo visst. *Sokrates*: Og så lenge han har riktig oppfatning om det som en annen har kunnskap om, vil han som har sann oppfatning, men ikke forståelse, være en like bra leder som den som forstår dette. *Menon*: Ja visst. *Sokrates*: Med hensyn til riktig handling er altså sann oppfatning like bra til å lede som forståelse er. Og det var dette vi nylig overså i undersøkelse av dyden, hvordan den er, da vi sa at det kun er forståelse som leder våre handlinger på riktig måte» (Platon 2005:56).

³ Mange takk til Else Wiestad for gode kommentarer og innspill under arbeidet med denne teksten.

LITTERATUR

- Etheridge, S.G. 1963, «Definition in Plato's *Meno* by Laura Grimm. Review», *The Classical Journal*, 2:59, 83–4.
- Grimm, L. 1962, *Definition in Plato's Meno. An Inquiry in the Light of Logic and Semantics into the Kind of Definition intended by Socrates when he asks 'What is virtue?'*, Oslo University Press, Oslo.
- , 1964, «Definition and hypothesis in Plato's *Meno* (II)», *Inquiry*, 1–4:7, 227–30.
- Kvanvig, J. 2010, «The swamping problem redux: Pith and gist» i *Social Epistemology* by A. Haddock, A. Millar and D. H. Pritchard (red.), Oxford University Press, Oxford.
- Næss, A. 1964, «Definition and hypothesis in Plato's *Meno* (III)», *Inquiry*, 1–4:7, 231–4.
- Pettersen, T. 2011, *Filosofiens annet kjønn*, Pax Forlag, Oslo.
- Platon. 2005, *Menon: eller om dyd*, oversatt og med innledning av Håvard Løkke, Vidarforlaget, Oslo.
- Svenneby, E. 1999, *Også kvinner. Glaukon!*, Emilia, Oslo.
- Wiestad, E. 1995, «Kvinnene i norsk filosofi – var de der?» i *Filosofi på norsk. Vår nære filosofihistorie* av Inga Bostad (red.), Pax Forlag, Oslo.
- Wyller, E.A. 1964, «Definition and hypothesis in Plato's *Meno* (I)», *Inquiry*, 1–4:7, 219–26.